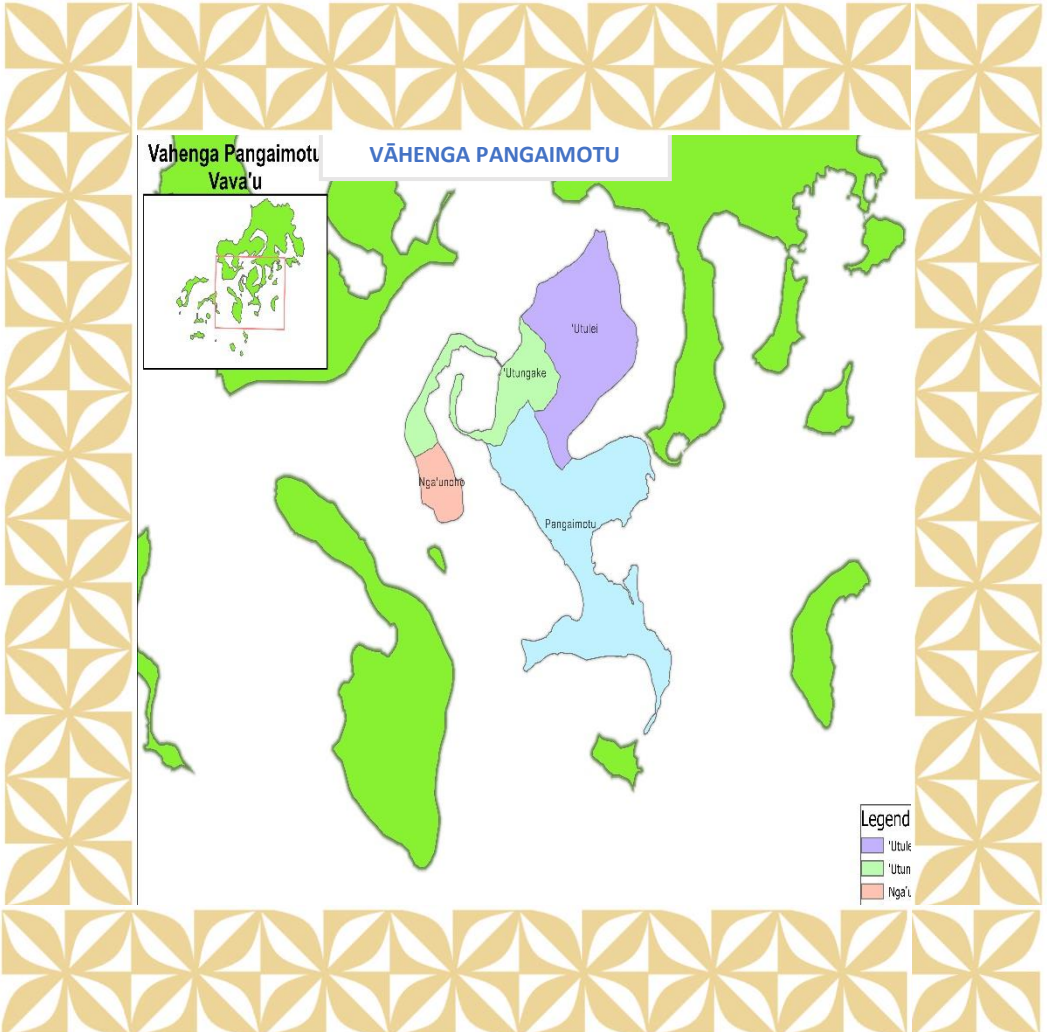

Pule'anga 'o Tonga

FAKAMATALA FAKAKOLO KI HE KOLO KO 'UTULEI.

“TUKU ATU 'O E FAKAMATALÁ KI HE TOKO TAHA KOTOA”

Tonga Statistics Department
P.O. Box 149
Nukuálofa ,
Kingdom of Tonga

Website: <https://tongastats.gov.to>

Email: dept@stats.gov.to

Kanotohi

Talateu.....	1
Ko e kakai' mo honau tu'unga fakatemokalafi'.....	1
Kakai 'oku faingataá'ia'.....	6
Huhu malu'i Koviti 19 pea mo hono 'uhinga 'o e 'ikai ke huhu malu'i ai.	7
To'onga mo'ui 'a e kakai'.....	7
Lesisita fili'.....	9
Kakai' moe ma'u ngāue'.....	10
Ko e fakamatala 'o e ngaahi 'api nofo'anga.....	11

Lisi 'o e Ngaahi Tēpile'

Tēpile 1: Tokolahi 'o e kakai mo e lahi 'a e ápi nofoánga 'i he kolo' ni 2021, 2016, 2011.	1
Tēpile 2: Tokolahi 'o e kakai' 'i he feitu'u na'e fanau'i ai kinautolu'.....	2
Tēpile 3: Tokolahi 'o e kakai' mo honau tu'unga fakamali'.....	2
Tēpile 4: Tokolahi 'o e kakai' mo 'enau tui fakalotu/siasí'.....	2
Tēpile 5: Tokolahi 'o e kakai fefine mo e tangata mo honau ta'u motu'a'.	3
Tēpile 6: Tokolahi 'o e kakai fefine mo e tangata 'oku nau 'i he ako'.	4
Tēpile 7: Tokolahi 'o e kakai ta'u 10 ki 'olunga 'oku nau ngāue'aki 'a e 'initaneti' mo e feitu'u'.	4
Tēpile 8: Tokolahi 'o e kakai 'i he ta'u 10 ki 'olunga, 'oku nau ngāue'aki 'a e telefoni to'oto'o' ki he 'initaneti'pea mo e taumu'a hono ngaue'aki e 'initaneti.	5
Tēpile 9: Tokolahi 'o e kakai 'i he ta'u 2 pe lahi ange 'oku nau faingataá'ia.	6
Tēpile 10: Huhu malu'i Koviti 19 mo e 'uhinga 'o e 'ikai ke huhu malu'i.	7
Tēpile 11: Tokolahi 'o e ma'u Kava - Tonga' 'i he ta'u 10 pe lahi ange.	7
Tēpile 12: Tokolahi 'o e ma'u Kava mālohi' 'i he ta'u motu'a 'o e ta'u 10 pe lahi ange.....	8
Tēpile 13: Tokolahi 'o e kakai ifi sikaleti' 'i he ta'u motu'a 'o e ta'u 10 pe lahi ange.....	8
Tēpile 14: Tokolahi ó e kakai ifi tapaka-Tonga' 'i he ta'u 10 pe lahi ange'.....	9
Tēpile 15: Tokolahi 'o e kakai tangata mo e fefine 'i he ta'u 21 pe lahi ange ne nau lesisita fili pea mo e 'uhinga na' e 'ikai kenau lesisita fili.....	9
Tēpile 16: Tokolahi 'o e kakai ta'u 15 ki 'olunga mo 'enau ngāue lolotonga.....	10
Tēpile 17: Kātoa 'o e ma'u ngāue mo e 'ikai ha ngāue 'i he ta'u 15 ki 'olunga.....	10
Tēpile 18: To'utupu ma'u ngāue mo e 'ikai ma'u ngāue.....	10
Tēpile 19: Tokolahi 'o e kakai ta'u 15 ki 'olunga mo honau lakanga ngāue.....	11
Tēpile 20: Polokalama Ngaue Fakataimi ki Tu'apule'anga.....	11
Tēpile 21: Tefito'i ma'u'anga pa'anga 'o e 'api nofo'anga.....	12
Tēpile 22: Ko e pa'anga ma'u pe foaki mai mei tu'apule'anga mo fakalotofonua ki he ngaahi 'api.	12
Tēpile 23: Founga hono ma'u 'o ha kelekele pe 'api nofo'anga.....	12
Tēpile 24: Ko e lahi 'o e ngaahi 'api nofo'anga' mo e naunau 'oku langa'aki 'a e fale'.....	13
Tēpile 25: Ma'u'anga vai inu.....	13
Tēpile 26: Fa'ahinga 'o e falemālōlō mo honau tu'u'anga 'i he 'api nofo'anga'.....	14
Tēpile 27: Ma'u'anga ivi feime'atokoni 'i he 'api nofo'anga' pea mo hono tu'u'anga'.....	14
Tēpile 28: Kato ke mouí áki é he ápi ni he houa é 72.....	15
Tēpile 29: Lahi 'o e ngaahi 'api 'oku nau ngāue'aki e founga hono faka'auha 'o e veve'.	15
Tēpile 30: Ko e ngaahi koloa pe naunau 'i he 'api nofo'anga'.	16

Lisi 'o e Ngaahi Fakatātā

Fakatataa 1: Pēsēti 'o e tokolahi 'o e kakai mo 'enau tui fakalotu pe siasi.	3
Fakatataa 2: Pēsēti 'o e founga hono ma'u 'o ha 'api.....	13

Talateu

Ko e fakamatala fakakolo ko 'ení, 'oku ne fakatahataha'i 'a e ngaahi fakamatala mahu'inga na'a mou tuku mai ki he Potungāue Sitetisitika 'a Tonga', lolotonga 'a hono fakahoko 'o e Tohi Kakai fakamuimui taha, 'i he ta'u 2021. Ko e ngaahi fakamatala ne mou vahevahe mai', **ko e koloa mahu'inga mo fisifisimu'a ia ki he Potungāué pea mo e fonua'**. Ko e ngaahi fakamatala' ni 'oku tokoni lahi ia ki he ngaahi palani fakamāmani lahi, mo e taumu'a fakalalakala tu'uloa' (SDG) kae'uma'ā 'a e ngaahi kaveinga ngāue 'i he Palani Fakalalakala Fakafonua 'a Tonga' II (TSDf II).

'Oku 'ikai ko ia pē, ka 'oku toe tokoni lahi foki 'a e ngaahi fakamatala na'a mou vahevahe mai' ki hono a'usia 'o e ngaahi taumu'a ngāue 'a e Potungāue Sitetistika 'a Tonga'; 'o kau ki ai hono **"a'usia 'o ha tu'unga 'oku laulōtahá; pea ke falala'anga mo tonu 'a e ngaahi fakamatala 'oku tuku atu mei he potungāue"**. Ko ia, 'oku matu'aki tokoni 'aupito 'a e ngaahi fakamatala kuo mou 'omaí, ki hono fatu mo lalanga 'o e ngaahi tu'utu'uni ngāue 'a e pule'anga' mo e fonua' fakalūkufua foki.

FAKAMATALA FAKAKOLO KI HE KOLO KO 'UTULEI

Hingoa 'o e vāhenga'	Pangaimotu
Hingoa 'o e vāhefonua'	Vava'u
Hingoa 'o e vāhenga fili'	Vava'u 14

Ko e kakai' mo honau tu'unga fakatemokalafi'.

Ko e koloa mahu'inga taha 'o ha fonua ko hono kakai' he ko kinautolu 'oku nau tokoni ki hono langa fakalalakala faka'ekonomika 'o e fonua ko ia. 'I he'ene pehē, 'oku tuku atu ai 'a e ngaahi fakamatala' ni fekau'aki moe tokolahi 'o e kakai' mo honau tu'unga fakatemokalafi ko e'uhi ke 'ilo mo ma'u tatau ki ai 'a e tokotaha kotoa 'i he kolo ni.

Tēpile 1: Tokolahi 'o e kakai mo e lahi 'a e ápi nofo'anga 'i he kolo' ni 2021, 2016, 2011.

1.1: Tokolahi 'o e kakai tangata' mo e fefine'	Tokolahi e kakai		
	2021	2016	2011
Kātoa	102	116	132
Tangata	51	56	71
Fefine	51	60	61
<i>'Avalisi e tokolahi e kakai tangata' ki he kakai fefine 'e toko 100 kotoa pē.</i>	100	93	116
1.2: Ngaahi 'api nofo'anga	Lahi 'o e ngaahi 'api nofo'anga 'i he 2021		
Kātoa	24		
'Api nofo'anga 'oku nofo'i	24		
'Api nofo'anga 'ikai nofo'i	-		
<i>'Avalisi 'o e tokolahi 'i he 'api nofo'anga</i>	4		

Ko e tokolahi 'o e kakai na'e nofo 'i he kolo' ni 'i he Tohi Kakai 'o e 2021 na'e fe'unga mo e toko 102, ko e holo'aki ia 'a e toko 14 mei he Tohi Kakai 'o e 2016 pea holo'aki 'a e toko 30 mei he Tohi Kakai 'o e 2011. Mei he ngaahi ta'u ko ia' na'e hā 'a e tokolahi ange 'a e kakai tangata' 'i he kakai fefine (Tepile 1.1).

Ko e ngaahi 'api nofo'anga fakakātoa foki 'e 24 na'e nofo'i. 'Oku fakafuofua leva ki he toko 4 'a e 'avalisi 'o e tokolahi 'oku nofo 'i he 'api nofo'anga (Tepile 1.2).

Tēpile 2: Tokolahi 'o e kakai' 'i he feitu'u na'e fanau'i ai kinautolu'.

Kolo 'o e fa'ē he taimi ne fanau'i ai ha tokotaha	Tokolahi e kakai
Kātoa	102
Utulei	66
Fana'ui 'i he kolo kehe 'i Tonga' ni	35
Fana'ui 'i he fonua muli'	1

Ko e tokolahi taha 'o e kakai' na'e fanau'i pe 'i 'Utulei', 'a ia ko e toko 66. Ko e toko 35 leva ne fanau'i kinautolu 'i he ngaahi kolo kehe pe 'i Tonga ni, pea ko e toko 1 ne fanau'i 'i he fonua muli.

Tēpile 3: Tokolahi 'o e kakai' mo honau tu'unga fakamali'.

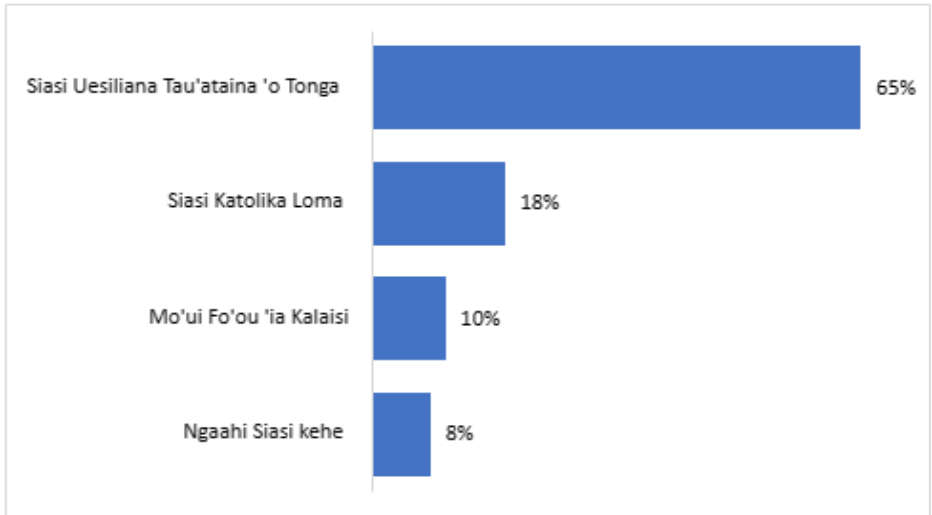
Tu'unga fakamali	Tokolahi e kakai
Katoa	102
Te'eki Mali	57
Mali	42
Vete mali	2
Uitou	1
Nonofo fakamali	-
Mavae mo e mali	-

Ko e tokolahi taha 'o e kakai' ko e ni'ihi na'e te'eki mali 'a ia ko e toko 57 pea hoko hake ki ai ko kinautolu ko ia kuo nau 'osi mali 'a ia ko e toko 42. Ko e toenga leva 'o e kakai 'oku kau ki ai 'a e toko 1 ko e uitou mo e toko 2 ko e vete mo e mali.

Tēpile 4: Tokolahi 'o e kakai' mo 'enau tui fakalotu/siasi'.

Lotu/ Siasi	Tokolahi e kakai
Kātoa	102
Siasi Uesiliana Tau'ataina 'o Tonga	66
Siasi Katolika Loma	18
Mo'ui Fo'ou 'ia Kalaisi	10
Ngaahi Siasi kehe	8

Fakataata 1: Pēsēti 'o e tokolahi 'o e kakai mo 'enau tui fakalotu pe siasi.

Ko e tokolahi taha 'o e kakai' na'a nau kau ki he Siasi Uesiliana Tau'ataina 'o Tonga 'a ia ko e toko 66, pea hoko hake ki ai 'a kinautolu 'oku nau kau ki he Siasi Katolika Loma ko e toko 18. Ko e siasi leva ne tokosi'i taha' ko e Siasi Mo'ui Fo'ou 'ia Kalaisi pea mo e ni'ihi na'a nau kau ki he ngaahi siasi kehe.

Tēpile 5: Tokolahi 'o e kakai fefine mo e tangata mo honau ta'u motu'a'.

Tokolahi 'o e kakai' mo honau ta'u motu'a'	Kātoa	Tangata	Fefine
Kātoa	102	51	51
Si'isi'i hifo 'I he ta'u 1	1	1	-
Ta'u 1 - 4	4	1	3
Ta'u 5 - 9	15	10	5
Ta'u 10 - 14	16	6	10
Ta'u 15 - 19	6	4	2
Ta'u 20 - 24	6	3	3
Ta'u 25 - 29	2	2	-
Ta'u 30 - 34	4	-	4
Ta'u 35 - 39	8	5	3
Ta'u 40 - 44	5	2	3
Ta'u 45 - 49	6	5	1
Ta'u 50 - 54	10	4	6
Ta'u 55 - 59	3	2	1
Ta'u 60 - 64	5	3	2
Ta'u 65 - 69	2	-	2
Ta'u 70 pea lahi ange	9	3	6

Ko e tokolahi taha 'o e kakai' 'a ia ko e toko 16 ko e longa'i fanau mei he ta'u 10 – 14, 'o tokolahi taha ange pe 'a e fanau fefine 'i he fanau tangata'. Ko e kulupu tokosi'i taha leva ko e fanau 'oku 'i he ta'u si'i hifo 'i he ta'u 1, 'a ia ko e toko 1. Na'e tokolahi ange foki 'a e kakai fefine kuo nau 'ausia 'a e ta'u 70 pe lahi hake' 'i hono fakahoa ki he kakai tangata.

Tēpile 6: Tokolahi 'o e kakai fefine mo e tangata 'oku nau 'i he ako'.

Fānau ako lolotonga mo honau ta'u motu'a	Kātoa	Tangata	Fefine
Katoa	38	20	18
Ta'u 5 - 9	15	10	5
Ta'u 10 - 14	16	6	10
Ta'u 15 - 19	4	3	1
Ta'u 20 - 24	1	-	1
Ta'u 25 - 29	-	-	-
Ta'u 30 - 34	-	-	-
Ta'u 35 pe lahiange	2	1	1

Ko e tokolahi taha 'o e fanau ne 'osi lesisita ki he ako' ko e fanau 'e toko 16 'a ia 'oku nau 'i he ta'u motu'a 'o e ta'u 10-14, ko e tokolahi taha ai ko e fanau fefine 'e toko 10 pea mo e fanau tangata' 'e toko 6. Ko e kulupu tokosi'i taha leva 'oku kei ako' ko e toko 1 mei he ta'u motu'a 'o e ta'u 20 - 24.

Tēpile 7: Tokolahi 'o e kakai ta'u 10 ki 'olunga 'oku nau ngāue'aki 'a e 'initaneti' mo e feitu'u'.

Malava ngāue'aki 'a e 'initaneti'	Kātoa	Tangata	Fefine
Kātoa	82	39	43
'Ikai	39	15	24
'Io	43	24	19
Feitu'u 'oku ngāue'aki ai e 'initaneti'			
Api nofo'anga	43	24	19
Fale 'initaneti	-	-	-
Api kehe	4	2	2
Ngaue'anga	7	5	2
Apiako	3	1	2
Feitu'u makehe	-	-	-

Ko e tokolahi taha 'o e kakai' ko e toko 43, ko e fa'ahinga 'oku nau malava ke ngaue'aki e 'initaneti, 'o lahitaha pe ko e ngaue'aki mei honau ngaahi 'api nofo'anga (43). Ko e toenga leva 'o e kakai' ko e toko 39 na'e 'ikai kenau malava ke ngaue'aki 'a e 'initaneti.

Tēpīle 8: Tokolahi 'o e kakai 'i he ta'u 10 ki 'olunga, 'oku nau ngāue'aki 'a e telefoni to'oto'o' ki he 'initaneti'pea mo e taumu'a hono ngaue'aki e 'initaneti.

Ngāue'aki ha telefoni to'oto'o.	Kātoa	Tangata	Fefine
Kātoa	82	39	43
'Ikai	32	11	21
'lo	50	28	22
lo ngaue'aki TCC	7	3	4
lo ngaue'aki Digicel	39	21	18
lo ngaue'aki fakatou'osi 'a e TCC moe Digicel	4	4	-
Malava ma'u ha 'initaneti he telefoni to'oto'o'			
Kātoa	50	28	22
'Ikai	9	5	4
'lo	41	23	18
lo ngaue'aki TCC	3	1	2
lo ngaue'aki Digicel	33	18	15
lo ngaue'aki fakatou'osi 'a e TCC moe Digicel	5	4	1
Taumu'a 'o e ngāue'aki e 'initaneti' he telefoni to'oto'o'			
Fakaako	6	3	3
Mitia fakasosiale	42	24	18
Fakangaue pe fakapisinisi	15	12	3
Tanaki Fakamatala	13	8	5
Fetu'utaki	38	20	18
Faiva Ngaluope	4	2	2
Fakatau pe fakamatala 'o ha koloa	2	-	2
Founga fetu'utaki makehe	-	-	-

Na'e fe'unga mo e toko 50 'a e kakai na'a nau malava 'o ngāue'aki 'a e 'initaneti', pea ko e tokolahi taha 'a ia ko e toko 33 na'a nau ngaue'aki 'a e kautaha telefoni Digicel. 'I he fa'ahinga ko 'eni', ko e tokolahi taha 'iate kinautolu 'a ia ko e toko 42 na'a nau ngāue'aki 'a e 'initaneti ki he mitia fakasōsiale.

Kakai 'oku faingataá'ia'.

'I he taumu'a fakalalakala tu'uloa' mo e ngaahi taumu'a fakafonua 'a e fonua 'oku fai 'a hono tokangaekina makehe 'o e kakai 'oku 'i ai ha ngaahi faingata'a'ia 'oku ne uesia 'enau sio pe vakai', fanongo', 'alu pe lue', manatu', tokaangaekina fakatautaha' pea mo e fetu'utaki'. Ko e kaveinga' ke fakapapau'i 'oku 'ikai ongo'i 'e he fa'ahinga ko 'eni 'oku fakasi'ia pe li'ekina kinautolu.

Tēpile 9: Tokolahi 'o e kakai 'i he ta'u 2 pe lahi ange 'oku nau faingataá'ia.

Sio/Vakai	Kātoa	Tangata	Fefine
'Ikai ha faingataá'ia he vakai	73	40	33
Faingata'a'ia si'isi'i pē	21	8	13
Faingata'a'ia lahi	3	1	2
Po'uli 'a e vakai	-	-	-
Katoa	97	49	48
Fanongo	Kātoa	Tangata	Fefine
'Ikai ha faingata'a'ia he fanongo	95	48	47
Faingata'a'ia si'isi'i pē	2	1	1
Faingata'a'ia lahi	-	-	-
'Ikai ke toe lava 'o fanongo	-	-	-
Katoa	97	49	48
'Alu/Lue	Kātoa	Tangata	Fefine
'Ikai ha faingataá'ia he álu/lue	84	45	39
Faingataá'ia si'isi'i pe	9	2	7
Faingataá'ia lahi	4	2	2
'Ikai lava ke toe 'alu/lue	-	-	-
Katoa	97	49	48
Manatu	Kātoa	Tangata	Fefine
'Ikai ha faingata'a'ia he manatu	91	45	46
Faingata'a'ia si'isi'i pē	5	3	2
Faingata'a'ia lahi	1	1	-
'Ikai ke toe lava 'o manatu	-	-	-
Katoa	97	49	48
Tokangaekina fakatautaha	Kātoa	Tangata	Fefine
'Ikai ha faingata'a'ia he tokangaekina	94	48	46
Faingata'a'ia si'isi'i pē	2	-	2
Faingata'a'ia lahi	1	1	-
'Ikai lava ke ne tokanga'i ia	-	-	-
Katoa	97	49	48
Fetu'utaki	Kātoa	Tangata	Fefine
'Ikai ha faingata'a'ia he fetu'utaki	95	48	47
Faingata'a'ia si'isi'i pē	1	-	1
Faingata'a'ia lahi	1	1	-
'Ikai lava 'o fetu'utaki	-	-	-
Katoa	97	49	48

Na'e laka hake 'i he pēseti 'e 99 'a e kakai na'e 'ikai tenau ongo'i ha faingataá'ia 'i he'enau sio' pe vakai', 'alu' pe lue', manatu', fanongo', fetu'utaki' pe ko hono tokangaekina pe 'e kinautolu fakafo'ituitui 'a kinautolu'. Ko e pēseti leva pē 'e 1 pe si'i hifo ai na'a nau fehangaangai mo ha ngaahi faingataá'ia lahi 'o a'u kiate kinautolu ne 'ikai toe lava ke fakahoko ha ngāue.

Huhu malu'i Koviti 19 pea mo hono 'uhinga 'o e 'ikai ke huhu malu'i ai.

Tēpile 10: Huhu malu'i Koviti 19 mo e 'uhinga 'o e 'ikai ke huhu malu'i.

Huhu Koviti 19	Kātoa	Tangata	Fefine
Katoa	74	34	40
Ikai	3	2	1
lo ('uluaki huhu)	13	6	7
lo (huhu hono ua)	58	26	32
'UHINGA 'O E 'IKAI KE HUHU MALU'I KOVITI 19			
Katoa	3	2	1
'Ikai lava ke ma'u pe faingamalie e huhu malu'i	1	1	-
Hoha'a ki he ngaahi nunu'a 'e ala hoko he huhu malu'i	-	-	-
'Oku 'ikai keu falala ki he huhu malu'i	1	-	1
'Oku 'ikai keu fa'a tui ki ha huhu malu'i	-	-	-
'Oku 'ikai keu 'ilo pe 'e ngaue lelei 'a e huhu malu'i	1	1	-
'Ikai fe'unga mo e huhu malu'i	-	-	-

Ko e tokolahi taha 'o e kakai' na'e 'osi huhu malu'i tu'o ua kinautolu mei he Koviti 19 (58). Kaikehe, ko e toko 3 na'e 'ikai kenau huhu malu'i pea ko e 'uhinga tefito ki he ni'ihiki tokolahi ko 'eni', na'e kau kiai 'a e 'ikai lava ke ma'u pe faingamalie e huhu malu'i (1), 'ikai ke falala ki he huhu malu'i (1) mo e 'ikai ke 'ilo pe 'e ngaue lelei 'a e huhu malu'i (1).

To'onga mo'ui 'a e kakai'.

Tēpile 11: Tokolahi 'o e ma'u Kava - Tonga' 'i he ta'u 10 pe lahi ange.

Kava - Tonga	Kātoa	Tangata	Fefine
'Ikai ma'u Kava - Tonga	56	14	42
Ma'u Kava - Tonga	26	25	1
Kulupu fakata'u			
Ta'u 10 - 14	1	1	-
Ta'u 15 - 19	-	-	-
Ta'u 20 - 24	3	3	-
Ta'u 25 - 29	2	2	-
Ta'u 30 - 34	-	-	-
Ta'u 35 pe lahi ange	20	19	1
Hokohoko pe tu'o lahi			
Toki fakahoko pe 'i ha katoanga makehe	5	4	1
Tu'o 1 'i he uike	3	3	-
Tu'o 2 -3 'i he uike	11	11	-
Tu'o 4 - 6 'i he uike	2	2	-
'Aho mo e po kotoa pe	5	5	-

Na'e fe'unga mo e toko 26 'a e tokolahi 'o e kau ma'u kava Tonga, pea ne tokolahi taha pe ai 'a e kakai tangata (25). Ko e tokolahi taha 'o e kau ma'u kava Tonga' na'a nau 'i he ta'u motu'a ko e ta'u 35 pe lahi ange, 'a ia na'a nau toki ma'u kava Tonga tu'o 2 ki he 3 'i he uike (11).

Tēpile 12: Tokolahi 'o e ma'u Kava mālohi' 'i he ta'u motu'a 'o e ta'u 10 pe lahi ange.

Kava mālohi	Kātoa	Tangata	Fefine
'Ikai ma'u Kava mālohi	73	32	41
Ma'u Kava mālohi	9	7	2
Kulupu fakata'u			
Ta'u 10 - 14	-	-	-
Ta'u 15 - 19	1	1	-
Ta'u 20 - 24	-	-	-
Ta'u 25 - 29	2	2	-
Ta'u 30 - 34	1	-	1
Ta'u 35 mo e lahi ange	5	4	1
Hokohoko pe tu'olahi			
Tataitaha, tu'o 1 - 2 'i he uike	8	7	1
Toki fakahoko pe 'i ha me'a 'oku fai tu'o 3 - 7 'i he uike.	1	-	1
Taimi e ni'ihī, tu'o 8 - 14 'i he uike	-	-	-
Ma'upe, tu'o 15 - 21 'i he uike	-	-	-
Hokohoko, tu'o 22 pe lahi ange 'i he uike	-	-	-

Na'e fe'unga 'a e kau ma'u kava malohi' mo e toko 9, 'a ia ne tokolahi taha pe ai ko e kakai tangata (7). Mei he kau ma'u kava malohi' ko e tokolahi taha' ko e fa'ahinga ko ia 'i he ta'u motu'a 'o e ta'u 35 pe lahi ange, 'a ia na'a nau toki ma'u kava malohi tu'o 1-2 pe 'i he uike (8).

Tēpile 13: Tokolahi 'o e kakai ifi sikaleti' 'i he ta'u motu'a 'o e ta'u 10 pe lahi ange.

Ifi sikaleti	Kātoa	Tangata	Fefine
'Ikai ifi sikaleti	69	28	41
Ifi sikaleti	13	11	2
Kulupu fakata'u			
Ta'u 10 - 14	-	-	-
Ta'u 15 - 19	1	1	-
Ta'u 20 - 24	-	-	-
Ta'u 25 - 29	1	1	-
Ta'u 30 - 34	1	-	1
Ta'u 35 pe lahi ange	10	9	1
Hokohoko pe tu'olahi			
Si'isi'i, puha tapaka 'e 1 'i he uike.	9	7	2
Tataitaha fo'i sikaleti 'e 5 'i he 'aho	1	1	-
Hokohoko, puha sikaleti 'e 1 'i he 'aho	2	2	-
Ifi lahi, puha sikaleti e 1 pe lahi ange 'i he 'aho	1	1	-

Na'e fe'unga mo e toko 13 'a e fakakātoa 'o kinautolu na'e ifi sikaleti', pea ko e tokolahi taha' pe ko e kakai tangata (11). Mei he kau ifi sikaleti', ko e tokolahi taha 'o kinautolu' na'a nau 'i he ta'u motu'a 'o e ta'u 35 pe lahi ange, 'a ia na'a nau ifi ha puha sikaleti 'e 1 'i he uike (9).

Tēpile 14: Tokolahi ó e kakai ifi tapaka-Tonga' 'i he ta'u 10 pe lahi ange'

Ifi tapaka Tonga	Kātoa	Tangata	Fefine
'Ikai ifi tapaka Tonga	62	22	40
Ifi tapaka Tonga	20	17	3
Kulupu fakata'u			
Ta'u 10 – 14	-	-	-
Ta'u 15 - 19	-	-	-
Ta'u 20 - 24	2	1	1
Ta'u 25 - 29	1	1	-
Ta'u 30 - 34	1	-	1
Ta'u 35 pe lahi ange	16	15	1
Hokohoko pe tu'o lahi			
Si'isi'i, fo'i tapaka 'e 1 - 2 'i he 'aho.	3	2	1
Toki fakahoko pe 'i ha ngaahi katoanga 'oku fai, fo'i tapaka 'e 5 'i he 'aho.	5	4	1
Hokohoko, fo'i tapaka 'e 10 'i he 'aho.	12	11	1
Ifi lahi e fo'i tapaka 'e 15 'i he 'aho.	-	-	-

Na'e fe'unga mo e toko 20 'a e tokolahi 'o kinautolu na'a nau ifi tapaka-Tonga', 'a ia ko e tokolahi taha' pe ai ko e kakai tangata (17). Ko e tokolahi taha 'o e kau ifi tapaka-Tonga ko e fa'ahinga 'i he ta'u motu'a 'o e ta'u 35 pe lahi ange , 'a ia na'a nau ifi ha fo'i tapaka 'e 10 'i he 'aho (12).

Lesisita fili'.

Tēpile 15: Tokolahi 'o e kakai tangata mo e fefine 'i he ta' u 21 pe lahi ange ne nau lesisita fili pea mo e 'uhinga na' e 'ikai kenau lesisita fili.

Lesisita fili	Kātoa	Tangata	Fefine
Kātoa	58	28	30
'Osi lesisita ke fili	55	26	29
Te'eki ai ke lesisita ke fili	3	2	1
'UHINGA NA'E 'IKAI KE LESISITA FILI AI	Katoa	Tangata	Fefine
Kātoa	3	2	1
Na'e folau ki tu'apule'anga	-	-	-
Tokavaivai	-	-	-
Na'e puke	-	-	-
Faingataá'ia fakaesino	-	-	-
Na'e 'Ikai mahu'inga'ia he fili	1	-	1
Na'e ikai 'ilo 'a e feitu'u fai'anga lesisita fili	2	2	-
Ikai 'ilo'i	-	-	-
Ikai ko ha tangata'i fonua	-	-	-
Palopalema kaati faka fonua (mole, osi hono 'aonga)	-	-	-
Ikai ke asi e hingoa he lisi	-	-	-
Mo'ua	-	-	-
Tomui	-	-	-
Ha toe 'uhinga kehe	-	-	-

Na'e fe'unga mo e toko 55 'a e fakakātoa 'o kinautolu ne nau 'osi lesisita fili, pea ko e toenga leva, ko e toko 3 'a ia na'e te'eki ai kenau lesisita fili. Ko e tokolahi taha' ko e toko 2, na'a na fakahā 'a e 'uhinga ko e 'ikai kena 'ilo 'a e feitu'u fai'anga lesisita fili.

Kakai' moe ma'u ngāue'.

Tēpile 16: Tokolahi 'o e kakai ta'u 15 ki 'olunga mo 'enau ngāue lolotonga.

Ngāue Lolotonga	Kātoa	Tangata	Fefine
Kātoa	66	33	33
Ngāue ke ma'u vāhenga	14	10	4
Ngāue I ha faahinga ngaue'anga pe	-	-	-
Ngāue taautaha	22	16	6
Lolotonga ako	2	1	1
Ngāue faka'api	20	2	18
Ngāue ki he famili 'ikai ma'u vāhenga	2	1	1
Ngāue 'ikai fakakouna	-	-	-
Ngāue faka-volenitia 'ikai ma'u vahenga	2	1	1
Lolotonga fakasio ngaue	1	1	-
Malōlō mei he ngāue'anga pe toulekeleka	3	1	2
Faingata'a'ia fakaesino pe faka'atamai	-	-	-

Ko e lahitaha 'o e ngaahi ngāue lolotonga' ko e ngāue taautaha, 'a ia na'e kau ki ai 'a e toko 22, 'a ia ko e tokolahi taha' ko e kakai tangata 'e toko 16 mo e kakai fefine 'e toko 6. Ko e tefito'i ngāue na'e tokosi'i taha' ko e lolotonga fakasio ngaue 'a ia na'e kau atu pe ki ai ha toko 1.

Tēpile 17: Kātoa 'o e ma'u ngāue mo e 'ikai ha ngāue 'i he ta'u 15 ki 'olunga.

Kakai ma'u ngāue mo e 'ikai ma'u ngāue	Kātoa	Tangata	Fefine
Katoa	47	28	19
Tokolahi ma'ungāue	42	26	16
Tokolahi 'ikai ma'ungāue	5	2	3
Pēseti 'oku 'ikai ma'ungāue	10.6	7.1	15.8

Mei he kotoa 'o e kakai ta'u 15 ki 'olunga', na'e fe'unga mo e toko 42 'a e kau ma'u ngaue, pea ko e toko 5 pe 'o kinautolu na'e 'ikai ma'u ngaue. Na'e fakatokanga'i foki 'a e ki'i tokolahi si'i ange 'a e ma'u ngāue 'a e kakai tangata' 'i he kakai fefine.

Tēpile 18: To'utupu ma'u ngāue mo e 'ikai ma'u ngāue.

To'utupu ma'u ngāue mo e 'ikai ma'u ngāue	Kātoa	Tangata	Fefine
Kātoa	16	8	8
Tokolahi 'a e to'utupu ma'u ngāue	12	7	5
Tokolahi 'a e to'utupu 'ikai ma'u ngāue	4	1	3
Pēseti 'oku 'ikai ma'u ngāue	25.0	12.5	37.5

Na'e fe'unga mo e fanau to'utupu 'e toko 12 na'e ma'u ngaue, 'a ia ko e toko 4 pe 'o e to'utupu na'e 'ikai ma'u ngaue.

Tēpile 19: Tokolahi 'o e kakai ta'u 15 ki 'olunga mo honau lakanga ngāue.

Lakanga ngāue	Kātoa	Tangata	Fefine
Kātoa	17	12	5
Tokotaha pulengāue	2	1	1
Tokotaha ngāue fakapalōfesinale	2	2	-
Tokotaha ngāue fakatekinikale	1	1	-
Ngāue faka-kalake	2	-	2
Ngāue fefakatau'aki	5	4	1
Tokotaha ngāue 'i he Ngoue moe Toutai	2	2	-
Ngāue Fakamea'a	2	1	1
Ngāue Fakamīsini	-	-	-
Ngaahi ngāue kehekehe	-	-	-
Taumalu'i 'a 'ene 'Afio	1	1	-

Ko e tokolahi taha 'o kinautolu 'i he ta'u 15 ki 'olunga', 'a ia ko e toko 5, na'a nau ngaue fefakatau'aki, 'o tokolahi taha ai 'a e kakai tangata ko e toko 4 'i hono fakafehoanaki ki he kakai fefine 'e toko 1.

Ko e fakamatala 'o e ngaahi 'api nofo'anga.

Ko e ngaahi fakamatala ko 'enī 'oku fekau'aki ia mo e tu'unga 'o e ngaahi 'api nofo'anga' 'i he kolo'.

Tēpile 20: Polokalama Ngaue Fakataimi ki Tu'apule'anga

Polokalama Ngaue Fakataimi 2020(15-64 ta'u motu'a)	2020	2021
Katoa	5	24
Ikai	-	19
Io	5	5
Io - Aositelelia (SWP or PLS)	3	3
Io – Nu'usila (RSE)	2	2
Io – 'Aositelelia mo Nu'usila	-	-

Ngaahi taumu'a kuo a'usia	Lahi 'o e ngaahi 'api
Fakatau e kongā 'api	-
Langa pe fakalelei'i e fale nofo'anga	2
Fakatau ha me'alele	4
Totongi ako	2
Fokotu'u pe kamata'i ha ki'i Pisinisi	-
Feau e fiema'u faka'aho 'o e famili	5
Ngaahi taumu'a kehe	-

Palopalema fakasosiale(mahina 12 kuo'osi)	Lahi 'o e ngaahi 'api
'Io	1
'Ikai	4

'i he ta'u 2020, na'e fe'unga mo e toko 5 'a e kau mēmipa na'e kau atu ki he polokalama ngaue fakataimi ki tu'apule'anga'. Ko e tokolahi ko 'enī na'e tu'uma'u pe 'i he toko 5 'i he ta'u 2021. Ko e tokolahi taha' ko e kau ma'u ngaue ki 'Aositelelia, 'a ia na'a nau a'usia 'enau ngaahi taumu'a 'o tautautefito kiate kinautolu na'e fakataumu'a 'enau ngāue' ki hono feau 'o e ngaahi fiema'u faka'aho 'a e famili. 'Ikai ko ia pe, na'e mahino foki, ko e tokolahi taha 'o kinautolu na'e kau atu ki he polokalama ngāue' ni, na'e 'ikai hoko ha palepalema fakasosiale ki he'enau nofo' 'i he mahina 'e 12 kuo'osi. Ko e 'api pe 'e 1 na'a nau fakahā ne nau fepaki mo e ngaahi palopalema ko 'enī.

Tēpile 21: Tefito'i ma'u'anga pa'anga 'o e 'api nofo'anga

Tefito'i ma'u'anga pa'anga 'o e 'api	Lahi 'o e ngaahi 'api '.
Kātoa	24
Ma'u vāhenga pau	3
Ma'u'anga pa'anga mei he pisinisi tautaha	1
Ma'u'anga pa'anga mei he fakatau atu ha koloa	1
Ma'u'anga pa'anga mei he 'api 'oku lisi atu	-
Ma'u'anga pa'anga mei he fale nofo totongi	-
Ma'u'anga pa'anga mei tu'apule'anga mo fakalotofonua	16
Ma'u'anga pa'anga malolo mei he ngaue'anga	3
'Ikai ha ma'u'anga pa'anga	-
Ngaahi ma'u'anga pa'anga makehe	-

Ko e tokolahi taha 'o e ngaahi 'api' na'e fakafalala 'enau ma'u'anga pa'anga ki tu'apule'anga mo fakalotofonua' 'a ia ko e ngaahi 'api' 'e 16. Ko e tokosi'i taha' leva, ko e 'api' 'e 1, 'a ia ko 'enau tefito'i ma'u'anga pa'anga' na'e ma'u mei he pisinisi taautaha mo e 'api' 'e 1 ko 'enau tefito'i ma'u'anga pa'anga mei he fakatau atu ha koloa.

Tēpile 22: Ko e pa'anga ma'u pe foaki mai mei tu'apule'anga mo fakalotofonua ki he ngaahi 'api.

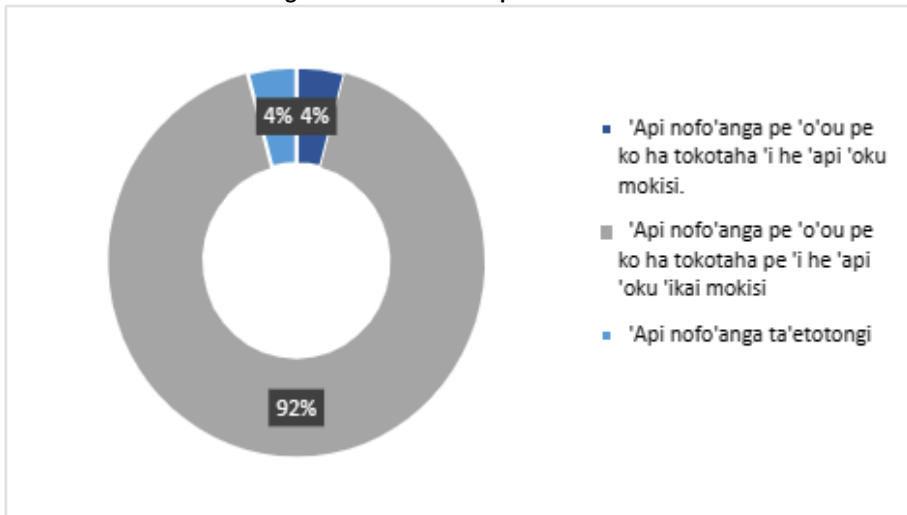
Pa'anga ma'u mai mei tu'a pule'anga mo fakalotofonua	Lahi 'o e ngaahi 'api nofo'anga
Katoa	24
Ikai ha pa'anga foaki/ma'u mai	4
Ma'u 'a e pa'anga ne foaki/ma'u mai	20
Feitu'u ne foaki mei ai e pa'anga	
Foaki mei he tu'apule'anga	19
Foaki mei tu'apule'anga moe fakalotofonua	1
Foaki fakalotofonua pe	-

Mei he ngaahi 'api kotoa na'e ma'u pa'anga ko e foaki mai' 'e 20, ko e tokolahi taha 'o kinautolu' ko e pa'anga 'omai mei tu'apule'anga (19). Kaikehe, ko e tokosi'i taha' ko e 'api' 'e 1 'a ia na'e fakatou ma'u mai 'enau pa'anga mei tu'apule'anga mo fakalotofonua foki.

Tēpile 23: Founa hono ma'u 'o ha kelekele pe 'api nofo'anga

Founa hono ma'u 'o ha 'api nofo'anga	Lahi 'o e ngaahi 'api nofo'anga'.
Kātoa	24
'Api nofo'anga pe 'o'ou pe ko ha tokotaha 'i he 'api 'oku mokisi.	1
'Api nofo'anga pe 'o'ou pe ko ha tokotaha pe 'i he 'api 'oku 'ikai mokisi	22
'Api nofo totongi	-
'Api nofo'anga ta'etotongi	1
Api nofo'anga ta'etotongi meiha pule ngaue	-

Fakataata 2: Pēseti 'o e founa hono ma'u 'o ha 'api.

Ko e tokolahi taha ko e ngaahi 'api nofo'anga' 'a ia ko e pēseti 'e 92, ko e 'api pe 'o e tokotaha he 'api pea 'oku 'ikai ke mokisi. Ko e tokosi'i taha' leva ko e pēseti 'e 4, na'a nau nofo 'i he 'api nofo'anga ta'etotongi moe peseti 'e 4 na'a nau nofo 'i he 'api nofo'anga pe ha taha 'i he 'api 'oku mokisi.

Tēpile 24: Ko e lahi 'o e ngaahi 'api nofo'anga' mo e naunau 'oku langa'aki 'a e fale'.

Ngaahi naunau langa fale'	Faliki	'Ato	Holisi
Kātoa	24	24	24
Papa pe palaiuti	3	-	10
Kapa pe 'aluminiume	1	24	3
Piliki pe sima	20	-	11
Naunau langa fale tonga	-	-	-
Ngaahi naunau kehe	-	-	-

Ko e ngaahi naunau langa angamaheni taha na'e langa'aki 'a e ngaahi 'api pe fale nofo'anga' na'e kau ki ai 'a e piliki pe sima ki he faliki mo e holisi 'o e fale pea kapa pe 'aluminiume ki he 'ato.

Tēpile 25: Ma'u'anga vai inu.

Vai Inu	Lahi 'o e ngaahi 'api nofo'anga
Kātoa	24
Vai tupu	2
Vai sima	21
Vai sima pe tangike mei he kaunga'api pe fakakolo	1
Hina vai	-
Vai Haka	-
Ma'u'anga vai kehe	-

Ko e tokolahi 'o e ngaahi 'api nofo'anga' na'e fakafalala 'enau ma'u'anga vai inu' mei he vai sima (21), pea toki hoko hake ki ai 'a e vai tupu.

Tēpile 26: Fa'ahinga 'o e falemālōlō mo honau tu'u'anga 'i he 'api nofo'anga'.

Falemālōlō he 'api nofo'anga	Lahi 'o e ngaahi 'api nofo'anga'
Kātoa	24
Falemālōlō palangi	20
Falemālōlō lingi	2
Falemālōlō ponu	1
Falemalolo falasi pe lingi kiha feitu'u kehe	1
Falemālōlō makehe	-
Tu'u'anga 'o e falemālōlō he 'api nofo'anga	Lahi 'o e ngaahi 'api nofo'anga'
'I loto 'i he fale nofo'anga	12
'I he loto 'api	12
Feitu'u kehe	-

Ko e tokolahi taha 'o e ngaahi 'api nofo'anga' na'a nau ngaue'aki 'a e falemalolo palangi (20) 'a ia ko e 'api 'e 12 'oku tu'u pe 'i loto honau fale nofo'anga mo e 'api 'e 12 'oku tu'u pe 'i loto 'api. Ko e tokosi'i taha' leva na'a nau ngaue'aki 'a e ngaahi falemālōlō ponu mo e falemālōlō falasi pe lingi ki ha feitu'u kehe.

Tēpile 27: Ma'u'anga ivi feime'atokoni 'i he 'api nofo'anga' pea mo hono tu'u'anga'.

Sitou	Lahi 'o e ngaahi 'api nofo'anga
Katoa	24
lo	21
lkai	3
Ma'u'anga ivi ki he feime'atokoni	Lahi 'o e ngaahi 'api nofo'anga
Kātoa	24
'Uhila	-
Kasa	21
Kasa fakaenatula	3
Kalasini	-
Ivi mei he la'a	-
Fefie, Pulu, Nge'esi niu tafu afi	-
ivi feime'atokoni makehe	-
Tu'u'anga 'o e feitu'u feime'atokoni	Lahi 'o e ngaahi 'api nofo'anga
Kātoa	24
Peito 'i he fale nofo'anga	16
'Ikai ha loki kai pe peito 'i he fale nofo'anga	4
Feime'atokoni 'i tu'a	4
Peito feime'atokoni 'i tu'a	-
Feitu'u makehe	-

Ko e tokolahi taha 'o e ngaahi 'api' na'a nau ngaue'aki 'a e sitou (21) pea mo e kasa (21) ki he feime'atokoni. Ko e tokolahi taha' foki na'e tu'u pe 'a e peito 'i he fale nofo'anga (16). Ko e 'api nofo'anga pe 'e 3 na'a nau ngaue'aki 'a e kasa fakaenatula ki he feime'atokoni.

Tēpile 28: Kato ke moúí áki é he ápi ni he houa é 72.

Kato ke mo'ui 'aki e 'api ni he houa 72	Lahi 'o e ngaahi 'api nofo'anga
Katoa	24
lo	10
Ikai	14

Fakafuofua ki he pēseti 'e 58 'o e ngaahi 'api nofo'anga, pe ko e ngaahi 'api kotoa 'e 14 na'e 'ikai maau 'enau kato ke mo'ui 'aki 'e he famili he houa 'e 72 pe ko e 'aho e 3 'o ka hoko ha fakatamaki.

Tēpile 29: Lahi 'o e ngaahi 'api 'oku nau ngāue'aki e founga hono faka'auha 'o e veve'.

Founga hono faka'auha 'o e veve	Lahi 'o e ngaahi 'api nofo'anga
Katoa	24
Fetuku veve 'a e Pule'anga	24
Fetuku veve fakafo'ituitui	-
Tutu e veve	-
Fakapopo	-
Tanu e veve 'i he loto 'api / vao	-
Laku ki tahi pe vai	-
Tanaki veve 'a ha pisinisi fakataautaha	-

Ko e lahi taha 'o e ngaahi 'api nofo'anga' 'oku 'ave 'enau veve 'i he fetuku veve 'a e pule'anga (24).

Tēpile 30: Ko e ngaahi koloa pe naunau 'i he 'api nofo'anga'.

Koloa pe naunau he 'api nofo'anga	Lahi 'o e ngaahi 'api nofo'anga'.	Peseti 'o e ngaahi 'api nofo'anga
Kātoa	24	100
Telefoni to'oto'o	24	100
Tangike vai pelesitiki	22	92
Sitou	21	88
Misinifo	21	88
Tipota 'uhila	17	71
Letio fakamaka	17	71
'Aisi fakapoloka	16	67
Sima vai	16	67
Misini CD/DVD	15	63
TV	14	58
Aisi fakamokomoko	12	50
Ka	12	50
Fakapaku 'uhila	8	33
Misini tuitui	7	29
Veeni	6	25
Vaka	5	21
Komipiuta	4	17
Senoleita	4	17
Loli	4	17
Misini vaka kitu'a	4	17
Tepileti	2	8
Pasikala	1	4
Misini fakaivia mei he la'a	1	4
Misini vaka ki loto	1	4

Ko e koloa 'e tolu 'na'e lahi taha hono ma'u 'e he ngaahi 'api nofo'anga' ko e telefoni to'oto'o (100%), tangike vai pelesitiki (92%) mo e sitou (88%). Ko e koloa leva na'e tokosi'i taha hono ma'u' ko e misini vaka ki loto, 'a ia ko e 'api pe 'e 1 na'e 'i ai 'enua misini vaka ki loto.